

Svečanošću kod spomenika palim borcima obilježena 75. obljetnica te ratne jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. O razvoju i širenju narodnooslobodilačkog pokreta u Žumberku, osnutku i djelovanju brigade, ali i aktualnom trenutku antifašizma u nas, govorio Petar Raić, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Po lijepom i toplom jesenskom danu u Žumberačkom gorju u Žamarijama upriličena je komemorativna svečanost u povodu obilježavanja 75. obljetnice Žumberačke brigade NOV Hrvatske u organizaciji ZUABA GZ i ZŽ i udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Samobora, Jastrebarskog i Karlovca. Skup je održan kod spomenika palim borcima brigade, gdje su položeni vijenci i zapaljene svijeće, a nazočili su mu preživjeli borci NOR-a, predstavnici tijela vlasti žumberačke regije, braniteljskih udruga, izaslanstva Zveze združenj borcev za vrednoste NOB-a Slovenije i lokalnih vlasti iz Krškog, Metlike, Brežica i Slovenske vasi, sekcija boraca 34. divizije i 10. zagrebačkog korpusa, brojni mještani i poklonici antifašizma iz Zagreba, Zagrebačke i Karlovačke županije te pograničnih mjesta Slovenije.

Ono što posebno raduje, jest primjerena organizacija komemorativne svečanosti. Pozdrvne riječi sudionicima uputili su Miran Šuljić, predsjednik Gradskog vijeća Samobora, Ratko Maričić, izaslanik zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića, Milan Gorjanc, u ime slovenskih antifašista, Vinko Kovačić, veteran Domovinskog rata, Biserka Vranić, potpreredsjednica udruge karlovačkih antifašista i Jovan Vejnović, predsjednik Saveza društva „Josip Broz Tito“ Hrvatske. O razvoju i širenju narodnooslobodilačkog pokreta u Žumberku, osnutku i djelovanju brigade, ali i aktualnom trenutku antifašizma u nas, govorio je Petar Raić, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su Dubravko Sidor, dramski umjetnik i Janko Jelinić iz Samobora koji su kazivali ulomke iz proze ali i stihove Vladimira Nazora i Stanislava Zubovića, te kor KUD-a „Marko Vuksanović“ iz Samobora i zagrebački Partizanski zbor intepretirajući nekoliko partizanskih, ali i pjesama s ovog područja.

Žumberačka brigada formirana je 27. kolovoza 1944., u selu Žamarije na Žumberku. U sastav su ušla tri bataljuna. Na dan osnutka brigada je imala prateću i četu za vezu, minerski i sanitetski vod. Brojno stanje iznosilo je 583 boraca. Na dužnost komandanta brigade postavljen je Tomo Žalec, a komesara Tomo Dejanović.

Žumberačka brigada, izvela je na svom prostoru djelovanja nekoliko uspješnih borbenih akcija. Prvi u nizu, bio je napad na posadu u Bušekoj vasi, kada je likvidirano uporište njemačke pogranične straže sudetskih Nijemaca i Kočevara (pripadnika njemačke nacionalne manjine koji su živjeli na području Kočevlja, od kojih se jedn broj stavio u službu njemačke oružane sile, počinivši zločine nad pripadnicima NOV-a i simpatizerima NOB-a). Uspjeh sa snažnim odjekom u karlovačkom i ozaljskom garnizonu i u cijelom kraju, postigla je Žumberačka brigada svojim smjelim napadom na uporište u Zorkovcu. U tom podvigu imao je udjela i Samoborsko-jaskanski odred. Lijepu završnicu borbenih akcija i drugih zadataka 34. divizije u studenom 1944., dala je Žumberačka brigada jurišem na jaku posadu, što je čuvala tvornicu „Titanik“ u Mahniću, u neposrednoj blizini Karlovca. Prvi bataljun brigade posebno se istaknuo u ovoj akciji. Tvornica je osvojena, a izvučen je i sav ratni plijen. U prosincu zauzela je ustaško-domobranska uporišta Zamršje i Luku kod Karlovca (s Karlovačkom brigadom), Draganiće, a 1. siječnja 1945., njemačko uporište Breganu. U međuvremenu, u Štab je stigla naredba Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske kojom se Žumberačkoj brigadi dodjeljuje počasni naziv - udarna!

Živa borbena aktivnost Žumberačke brigade prorijedit će njene brobene redove, a najteži neuspjeh dogodit će se baš posljednjeg dana siječnja kad će stradati 1. bataljun u Donjoj Kupčini, u sukobu s njemačkim specijalnim snagama. Već u samom početku borbe gine 14 boraca. Komandant bataljuna Svetozar Trkulja je teško ranjen (zarobljen i kasnije strijeljan), a komesar Tomo Toldinov, u strahu da ne padne neprijatelju u ruke, sam se ubio. Poginula su dva komandira čete, jedan komesar čete, jedan pomoćnik komesara čete, dva odlična puškomitraljesca... Borci su se raspršili kud koji i tako su zarobljavani. Zbog propusta s kobnim posljedicama, Štab 34. divizije smijenio je rukovodstvo i formirao novi Štab brigade. Za komandanta je postavljen Ljuban Ajdinović, za komesara Danko Fućak a za načelnika Ivan Graho.

Daljnji ratni put Žumberačke brigade bio je uspješan. Pri zauzimanju domobranskog uporišta Rečica kod Karlovca, 5. ožujka Žumberačka i Karlovačka bigada zarobile su 291 domobrana (dok je 91 poginulo) i zaplijenile podosta oružja i ratnog materijala. Zatim sudjeluje u borbama protiv njemačkih, ustaških i domobranskih dijelova kod Donje Kupčine, Gornje Bačuge, Gore, Strašnika, a početkom svibnja u oslobođenju Ozlja, Karlovca i područja Žumberka.

Bojan Miroslavljev